

Рябініна Н.О., аспірантка кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8378-4485>

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2022-23-24-7>

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ, ПРОФОРІЄНТАЦІЯ, ФАХОВА ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ШЛЯХ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ

FINANCIAL LITERACY, CAREER GUIDANCE, PROFESSIONAL ECONOMIC EDUCATION PATH TO EUROPEAN INTEGRATION OF ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

Анотація. Українське суспільство гідно найкращого життя та перспективного майбутнього, яке бачиться разом з європейською сім'єю, із своїми високо-розвинутими стандартами та чіткими механізмами. Одним із ключових правил розвинутих країн є педантичне і раціональне відношення використання грошей. Фінансова обізнаність кожної людини стає основою ухвалення усвідомлено-відповідального рішення в економічних питаннях, відчуття захищеності та довіри спрямовані на надійний пласт особистого фінансового добробуту, на фінансову незалежність впродовж всього економічного шляху, формування кризової подушки безпеки принесе суспільству стабільність та злагоду у майбутньому. Чим раніше молоде покоління стикнеться з фінансовою грамотністю, понуриться в особливості економічної науки, тим скоріше прийде до життєвої фінансової цілі. Підприємці України є рушійною силою економічної складової нашої країни, які намагається, в реаліях, в складних умовах, тримати руку на пульсі сучасності і передавати вагомий науковий та практичний скарб новому економіко-технологічному поколінню. В нашій країні, починаючи з школи, закінчуючи вищими навчальними закладами освіти, залучуючи підприємців-практиків і їх неоціненний досвід, поширюючи профорієнтацію, зосереджені зусилля до позитивного щеплення європейських цінностей у фінансовій сфері, що дасть змогу відкрити нову сторінку нашої історії.

Ключові слова: сталий розвиток країни, євроінтеграція, фінансова грамотність, економічні знання та практики, профорієнтація.

Abstract. Ukrainian society deserves the best life and promising future, which is seen together with the European family, with its highly developed standards and clear mechanisms. One of the key rules of developed countries is a pedantic and rational attitude to the use of money. Financial awareness of each person becomes the basis for making a consciously responsible decision in economic matters, a sense of security and trust aimed at

a reliable layer of personal financial well-being, financial independence throughout the economic path, the formation of a crisis airbag will bring stability and harmony to society in the future. The sooner the younger generation is faced with financial literacy, immersed in the peculiarities of economic science, the sooner it will come to the life financial goal. Entrepreneurs of Ukraine are the driving force of the economic component of our country, who are trying, in realities, in difficult conditions, to keep abreast of modernity and pass on a significant scientific and practical treasure to the new economic and technological generation. In our country, starting from school, ending with higher education institutions, attracting entrepreneurs-practitioners and their invaluable experience, spreading career guidance, efforts are focused on the positive vaccination of European values in the financial sector, which will open a new page in our history.

Keywords: sustainable development of the country, European integration, financial literacy, economic knowledge and practices, career guidance.

Постановка проблеми. Молоде українське покоління, стаючи перед важкими реаліями економічної дійсності повинні володіти науково-інноваційними знаннями, практичними вміннями та цілеспрямованим плануванням, використовуючи високо-технологічні можливості для багатовекторності розвитку, інформованості і перспективності стратегії майбутнього. Для цього необхідно, за підтримкою держави, нести економічну обізнаність у маси починаючи з шкільного віку. Фінансова грамотність, професійна направленість, високий рівень знань фахових спеціальностей запорука висококваліфікованих співробітників, які будуть працювати на підвищення рівня добробуту українців во благо нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова література освітньо-педагогічного дослідження в сфері фінансової грамотності освітлюється широко і детально. Значущий вклад в фундаментальну теоретичну концепцію економічної дисципліни доповнюють викладачі вищих та середніх професійно-технічних закладів освіти (Пахненко О.М., Бричко М.М., Семенов А.Ю), де закладається фундамент професійної направленості та орієнтованості молодого покоління. Головним документом розвитку освіти є Резолюція Генеральної Асамблеї ООН і Загальна декларація прав людини. де чітко прописані права людини на освіту. В періодичних виданнях ведеться широке обговорення ставлення українського суспільства до євроінтеграції і подолання перешкод приєднання до Європейського Союзу.

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення необхідності початкової фінансової грамотності, аналіз вибору та принципи значимості професії, практичне та наукове застосування кваліфікаційних знань в житті сьогодення та майбутнього.

Виклад основного матеріалу. На часі, перед державою стає вагоме завдання, відбудова країни та її розвиток, модернізація системи управління, підняття рівня добробуту людей, що допоможе подоланню перешкод на шляху до євроінтеграції. «Попереду – справді важкий шлях – успіх нашої держави. Україна зможе захиститись. Україна зможе відбудуватись. Україна зможе реалізувати всі свої

зовнішньополітичні цілі. Коли заради цього щиро працюють мільйони людей – кожен і кожна на своєму рівні – результат буде обов’язково.» [1]. Наша держава має великий потенціал для виконання цілей сталого розвитку, і головним скарбом є український народ, який «прагне до членства до Європейського Союзу, але шлях до мрії не є безхмарним і беззастережним, ставлячи та відкриваючи глибокі питання, вимагаючи ретельного аналізу та справедливої дискусії.» [2], розкриваючи можливості для розвитку і процвітання. Одною із головних цілей сталого розвитку, прийнятих ООН в 2015 році є якісна освіта та її рівень, що має «забезпечити для всіх інклюзивну освіту, рівноправний доступ до якісної освіти та сприяти можливості навчатися протягом усього життя».[3]

Освіта стає вагомим важелем збалансованої пізнавально-практичної діяльності людини, удосконалення та реалізації науково-технічних знань та вмінь, примноження навичок та збереження досвіду для наступних поколінь. «Право на освіту є одним з основних невід’ємних прав, проголошених Загальною декларацією прав людини. З точки зору людського розвитку, освіта суттєво розширює можливості людини, оскільки позитивно впливає на різні сторони її життєдіяльності, стан здоров’я, суспільну та політичну активність, доступ до знань та вмінь ними користуватися як на роботі, так і вдома – у побуті, вихованні дітей тощо. Освіта для сталого розвитку – освіта, спрямована на набуття знань і навичок, що сприяють формуванню нового екологічно свідомого суспільства, формування нових світогляду, позицій, цінностей, сприяють розвитку, який є соціально бажаним, економічно життєздатним і екологічно збалансованим.» [4]

«Основою збалансованого розвитку є розвиток людини, створення умов для реалізації її інтелектуального та творчого потенціалу. Адже людина є джерелом і водночас головною рушійною силою розвитку суспільства. Тому провідною ідеєю реалізації концепції збалансованого розвитку визначено освіту, яка є результатом переорієнтації та узгодження різних дисциплін». [5]. Українська освіта вже реалізує амбітні та інноваційні реформи у вивченні економічної грамотності починаючи з школи, через професійно-технічну освіту до вищих навчальних закладів, звертаючи особливу увагу на компетентність подання наукової складової та зміцнення позицій практичних компонент через взаємодію і співпрацю з приватним сектором та майбутніх роботодавців, залучення в процес бізнес-партнерів та виробників. В єдиному прагненні з Європейським Союзом, українська освіта виділяє фінансову грамотність та підприємливість, впровадження технічно-інноваційних форм і сучасної методології навчання, що являє собою надійною і ключовою основою в фундаментальній концепції новітньої освіти.

«Фінансова грамотність – це багаж знань і навичок, які формують правильне ставлення до особистих грошей і дозволяють людині приймати вигідні для себе рішення. Поняття застосовується як по відношенню до окремого громадянина, так і для оцінки рівня розвитку суспільства. Фінансова грамотність потрібна кожній людині щоб ефективно користуватися грошима й швидко досягати нових рівнів матеріального добробуту та у вирішенні таких задач, як планування сімейного

бюджету, грамотне управління власними ресурсами, створення джерел пасивного доходу, управління витратами, розумне користування банківськими послугами, забезпечення майбутнього для дітей та достойної пенсії.» [6]. «Формування нового економічного грамотного образу мислення, розвиток навичок, компетентностей та культури раціональної фінансової поведінки сприятиме забезпеченню стабільності фінансового сектора та економіки України в цілому». [7]. В суспільстві обговорюють питання основних правил фінансової грамотності: ставлення конкретних цілей і наполегливе виконання їх реалізацій, серйозне далекоглядне планування з точними підрахунками витрат, щомісячна звітність і контроль, передбачення доходності, яка не перевищує витрати, оптимізація та ризиковість бюджету – невід’ємна складова фінансової грамотності. «Найголовніше правило фінансової грамотності звучить так: «гроші повинні працювати». Фінансово обізнані люди знають, що гроші не можна просто заробляти та відкладати. Їх потрібно інвестувати, вигідно вкладати у ту чи іншу справу, яка принесе прибуток у майбутньому». [8]. Всі основні правила фінансової грамотності є основою економіки та підприємництва, тобто, з шкільної парти, освітні заклади навчають та переказують молоде покоління підприємницьким фундаментальним концепціям з подальшим практичним застосуванням.

Одною із головних цілей людського існування – вибір професії, яка веде тебе до самореалізації і самоповаги, ставить та направляє на вірний, цікавий шлях до професійного успіху. Державний податковий університет м. Ірпінь до початку 2022 року давав унікальну можливість школярам, майбутнім студентам поринути в світ університетського життя. Викладачі кафедр сумлінно, з великою обережністю, розповідали про ази фінансової грамотності, цікаві моменти роботи підприємця, ризики, нові реформи, які допомагають в роботі бізнесу, оподаткування та нові технології, які сприяють підвищенню якості послуг податківця і багато цікавого, що змушувало горіти зацікавленістю очі школярів. Профорієнтаційна робота з підростаючим поколінням дуже важлива, тому що спрямована людиною на пізнання та ознайомлення самого себе, ставить перед дорослим і відповідальним вибором, розкриває можливості та пріоритети, інтереси, бажання та потенціал, розвиваючи позитивне ставлення до праці і відношення до результату праці інших.

Сьогодні диктує гучну активізацію ролі новітніх технічних можливостей, які ідуть на допомогу розвитку суспільства, особливо це відчуває фінансова направленість. Сучасні економічні спеціальності, нові освітні програми з економіки та підприємництва для майбутніх фахівців повинні мати широкий спектр прогресивних думок і фундаментальних знань, навичок в цифровизації і аспекти роботи в команді, керування проектами та ділової дійової колаборації, практичне інформування про інвестування, бюджетування, нормативно-законодавчі правила, заощадження і управління економічними ризиками. В сьогоднішній ситуації можна вибирати альтернативні шляхи економічної освіти: дистанційне навчання, практичний супровід, онлайн-навчання, усі вони мають забезпечити незупинний, якісний характер.

Використання поєднань теоретичних знань і практичної реалізації дають змогу, в подальшому, швидкого розв'язання та вирішення фінансових проблем.

Таблиця 1

Підготовка кваліфікованих робітників професійної (професійно-технічної) освіти за 2010-2021 роки Україна

Роки/ чол.	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Випуск кваліфікованих робітників професійної освіти з закладами професійної освіти.	237003	164953	152780	141294	133487	123986	114091	112439

Таблиця. Створена автором. Джерело [9].

За даними Державної служби статистики України, у загальному масштабі, ми відслідковуємо різкий спад підготовки кваліфікованих працівників професійної освіти за період 2010-2021 роки майже в 2 рази. В 2021 році було випущено 112439 студентів професійно-технічних закладів, із них працевлаштувалося у: промисловість - 26940 ч. (29.9%), торгівля і громадське харчування – 18407 ч. (20,5%), це складає майже половину молодих фахівців, які інтегрувалися в економічні процеси країни.

Таблиця 2

Заклади вищої та фахової передвищої освіти України на 2020-21/ 2021-22 н.р.

Навч. Роки \ ОСІБ	Кіл-сть ЗВО	Кіл-сть ЗФПО	Кіл-сть студентів в ЗВО	Кіл-сть студентів ЗФПО	Кіл-сть осіб прийнятих до ЗВО	Кіл-сть осіб прийнятих ЗФПО	Кіл-сть осіб випущених ЗВО	Кіл-сть осіб випущених ЗФПО
2020-21	515	129	114200	16600	27700	5300	38600	4700
2021-22	386	248	104700	28200	23900	9900	26200	7500

Таблиця. Створена автором. Джерело [9].

Загальна кількість вищих та передвищих фахових закладів освіти на 21-22 навчальний рік зменшилась у порівнянні з 20-21 н.р. майже в два рази (386 нав.зак.), а дані на 22-23 нав. рік зовсім невтішні, що прогнозує вагоме скорочення випуску кваліфікованих фахових спеціалістів. В липні 2022 року кількість осіб, випущених із стін альма-матер (26200+7500) 33700 студентів різних спеціальностей. Це катастрофічно мало, особливо бучує соціально-поведінкова економічна направленість, яка спрямована на виконання цілей сталого розвитку країни, де головним прагненням є людина, підняття рівня життя та добробуту та подолання бідності.

За даними державної звітності ми зможемо проаналізувати низьку зацікавленість в підготовці спеціалістів саме соціальних і поведінкових наук (66145ст./67193ст.), які відповідають за економічне та підприємницьке направлення освіти, наряду з

рекламованими, новітніми та більш затребувано-популярними спеціальностями сучасності, хоча професія економіст – професія сучасності, входить в топ-10. В порівнянні за 20-21 і 21-22 навчальні роки більшість студентів направляє зацікавленість на спеціальності: управління та адміністрування (162208 ст./167754 ст.)

Таблиця 3

Підготовка спеціалістів за фахом в Україні на 2020-21 та 2021-22 навч. роки

Кіл-сть студентів	Соціальні та поведінкові науки (економіка)		Управління та адміністрування		Інформаційні технології		Охорона здоров'я		Транспорт	
	20-21	21-22	20-21	21-22	20-21	21-22	21-22	21-22	20-21	21-22
ЗФПО	2042	3360	16947	33058	13324	24212	28426	39538	14077	21669
ЗВО	64103	65833	145261	134696	89138	92698	93686	82199	50984	42473
Всього	66145	67193	162208	167754	102462	116910	122112	121737	60061	64142

Таблиця. Створена автором. Джерело [9].

Молодь орієнтується на спеціальності, які дають більше практичного застосування, цифрової інформованості та досвідного втілення. Останнім часом приділяється увага розвитку та вивченню саме людини, рівня життя та охорони здоров'я (122112 ст./121737 ст.). Високі позиції зацікавленості зберігає спеціальність, пов'язана з інформаційними технологіями (102462 ст./116910 ст.)

На 2022 рік спостерігається різке падіння кількості вступників до Закладів вищої та фахової передвищої освіти вз'язку з широкомасштабною міграцією молодого потенціального студентства та підвищення ціни на надання освітніх послуг, (до 7,1 % до попереднього року) на вересень цього року [9].

Кожного року, в кожному вільному регіоні, не зважаючи на складний час нашої країни, проводяться конкурси, семінари, конференції для талановитих учнів професійно-технічних, середніх та вищих закладів освіти, які вражають силою новаторства та незвичайною креативністю. Незламне українське молоде покоління сповнене оптимізму та енергії, молоді підприємці сяють економічним запалом, сповнених планів та перспектив.

«Підтримка молоді в розвитку та реалізації її талантів дозволить їй стати рушійною силою у відбудові економіки України. Це буде одним із найважливіших завдань на найближчі роки...Запорукою їхнього успіху в майбутньому є доступність практичних освітніх можливостей, спрямованих на стимулювання підприємницького мислення, починаючи зі школи, та вивчення фінансових інструментів, необхідних для початку власного бізнесу.» [10]

Висновки. Україна сьогодні, як ніколи, потребує консолідації та об'єднання всіх зусиль і можливостей для реалізації реформ і перспектив економічного розвитку для

підвищення благополуччя та рівня життя українського народу. Ми можемо з гордістю визначити, наша молодь, вирішить будь-яке завдання, прагнення, лідерство, стремління, креативність і розум, разом з інноваційно-технологічними вміннями, високо ціняться за межами країни і головне завдання держави зберегти скарб нашого генофонду.

Список використаних джерел

1. Зеленський В.О. Україна зможе відбудуватись і реалізувати всі свої зовнішньополітичні цілі. 12.07.22 р. Президент України. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3527695-ukraina-zmoze-vidbuduvatis-i-realizuvati-vsi-svoi-zovnisnopolitichni-cili-prezident.html>.

2. Рябініна Н.О. Конвергенція соціального капіталу економічного розвитку України та державних органів на шляху європейської інтеграції. *Науковий вісник УжНУ. Серія. Міжнародні відносини та світове господарство*. Випуск 44. С. 69-77. DOI: https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-11УЖНУ№44_2022.pdf,

3. Генеральна Асамблея ООН Резолюція A/RES/70/1, 25 вересня 2015 року, 70-та сесія про підсумковий документ «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку 2030». URL: https://sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/SD_resolution_NY_2015.pdf.

4. Освіта. Сталий розвиток для України. Головні теми сталого розвитку. 2016. URL: <https://sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/osvita/>

5. Стецюк К.В. Освіта для сталого розвитку: стратегічні напрями та практичні результати. Програма розвитку ООН в Україні Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта». Методичні матеріали для впровадження Освітнього модуля «Основи стратегії сталого розвитку в Україні» 2016. URL: https://www.sd4ua.org/wpcontent/uploads/2015/02/metod_materialy_do_modulyu.pdf

6. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Що таке фінансова грамотність і навіщо вона потрібна? *Фінансова просвіта*. 2022. URL: <https://www.fg.gov.ua/articles/48009-shcho-take-finansova-gramotnist-i-navishcho-vona-potribna.html>

7. Пахненко О.М., Бричко М.М., Семенов А.Ю. Фінансова грамотність для школярів. Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту СДУ. 2022. URL: <https://biem.sumdu.edu.ua/finansova-gramotnist-dlya-shkolyariv>.

8. Фіртка. Як фінансова грамотність впливає на добробут та людське життя в цілому? 24.05.2022 *Агенція новин*. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/iak-finansova-gramotnist-vplivaie-na-dobrobut-ta-liudske-zhittia-v-tsilomu>.

9. Державна служба статистики України. Статистика ЗВО та ЗФПО + (Індекс цін ДСС України від 10.10.2022 року). URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

10. Нігро С. Популяризація підприємництва серед молоді збільшить економічну стійкість України. 2022. *Економічна правда*. Junior Achievement Europe. Промотед. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/14/692621/>.